

1974 februárjában az eszperantót ajánlotta a többi szocialista pártnak is levelezési és munkanyelvként. Angol képviselők zömében konzervatívokból álló csoportja 1974 júliusában átiratot intézett az Európai Közösség Parlamentjéhez, amelyben kérték, hogy vezessék be az eszperantót mint egységes európai másodnyelvet.

Számos jel mutat arra, hogy a jövőben nemcsak a filológiai szempontokat, hanem az oktatás gazdaságosságának kérdéseit, valamint az adatfeldolgozás problémáit is figyelembe fogják venni, midőn azt vitatják, vajon a „Yuropeán” (vagyis valamiféle eltorzított angol), vagy pedig az „Europal” (azaz az eszperantó modernizált változata) legyen-e a jövő Európájának közös nyelve. A tervezés, ami az erdők, folyók, városok, sőt – ma már – a családok viszonylatában magától értetődő és természetes, nem lehet elképzelhetetlen és visszarettentő a nyelvvel kapcsolatban sem! Annál is inkább, mivel az egységes mesterséges nyelv elterjedése elsősorban a tudósok, mérnökök és orvosok közötti – európai, sőt interkontinentális szintű – együttműködést könnyítené meg és segítené elő igen jelentős mértékben.

[Nachrichten für Dokumentation, 26. k. 1. sz. 1975. p. 17–21.]

Takáchné Tóth Mária

***

TÁJÉKOZTATÁSGÉPESÍTÉS REPROGRÁFIA

Sikeresebb könyvtárgépesítés az Amerikai Egyesült Államokban

Az Egyesült Államok Környezetvédelmi Irodájának Országos Környezeti Kutató Központja (U. S. Environmental Protection Agency's National Environmental Research Center, Cincinnati, Ohio) gazdaságos megoldással gépesítette szolgáltatásait. A gyűjtemény katalógusát mágnesszalagon rögzítették és ezt irodalomkutatások céljára hozzáférhetővé tették.

A Központ kutatási kapcsolatai széles körűek, ezért olyan gépi megoldást dolgoztak ki, amely a hálózathoz tartozó könyvtárak számára is hasznosítható.

A személyzet megnyerésén kívül fontos feladat volt a költségek fedezetének biztosítása. Ugyanis a gépesítés előtti pénzügyi kereten belül kellett maradni. Ezért gondosan meg kellett vizsgálni, hogy mit lehet házon belül megvalósítani, mire kell szerződést kötni vagy újonnan beszerezni.

A Library of Congress segítséget nyújtott a gépesítés több szakaszában. Számítógépes programokat dolgoztattak ki a katalógus-, folyóiratállományi-, kölcsönzési- és

report rendszereikhez. Minden program hozzáférhető mindenki számára.

A rendszerben a hálózat közreműködésével eddig 20 ezer címleírást dolgoztak fel.

Az általános tapasztalatok a következőkben összegezhetők:

1. az automatizálás a közepes nagyságrendű könyvtárak számára is elérhető cél;
2. ha lehet, el kell kerülni az on-line rendszert;
3. megszabott hosszúságú mágnesszalagokat kell alkalmazni, mert ez kisebb költséget jelent;
4. amikor csak lehet, a mikromásolatot kell outputként használni, végül pedig
5. ha a problémát megoldó rendszer megvásárolható, vegyünk meg és ne találjuk ki újra.

A gépesítés további előnyös következményekkel jár. Az automatizált keresés megnöveli a referenz lehetőségeit. A könyvtárat ma a kutatók magukénak tekintik, s nem pedig adminisztratív egységnek. Külső források mágnesszalagjait is felhasználják, esetleg on-line vonalon használva az eladónak a számítógépét, illetve anyagát. A keresés után a dokumentumokat a könyvtár általában mikromásolatban szolgáltatja.

A cikket táblázatok egészítik ki egyrészt néhány gépesített információs rendszer összehasonlításáról, másrészt 25 gépesített rendszer válogatott jellemzőiről.

[Special Libraries, 66. k. 2. sz. 1975. p. 79–84.]

Faragó Lászlóné

***

A hálózati „parazitizmus” előnyei

A gépi információfeldolgozás csak nagyszámú felhasználó esetén gazdaságos, ugyanakkor kis országokban rendszerint nincs sok felhasználó. Ugyancsak gazdaságossági szempont szól az adattárak számának csökkentése mellett, ez viszont ismét csökkenti a felhasználók számát. Következésképpen országos információs vagy könyvtári hálózat nem lehet önfenntartó olyan kis országokban, mint pl. a skandináv országok, csak nagyobb régiókban.

Finnország eddig inkább csak nyert a skandináv együttműködésen, ez indokolja a cím „parazitizmus” kifejezését. A cikk a finn központi műszaki könyvtár tapasztalatait írja le két stockholmi (Királyi Műszaki Egyetemi Könyvtár, Orvostudományi Dokumentációs Központ) és egy koppenhágai (Dán Műszaki Könyvtár) intézmény SDI- ill. retrospektív kereső szolgáltatásának off-line igénybevétele során.

1969–71 közt a finn központi műszaki könyvtár a Pandez mágnesszalag alapján SDI-kísérletet végzett. Az

ingyenes időszak után a felhasználók közül csak 65 kívánta volna fenntartani évi 70 dollárért előfizetését. Ily módon az összköltségeknek csak 15%-a folyt volna be, s a szolgáltatás gazdaságilag lehetetlenné válik. A 65 felhasználót ekkor átvette a két stockholmi intézmény, amelytől ráadásul jobb (több adattáron alapuló) információkat kaptak.

A stockholmi központ

- képi és továbbképi a finn információs dolgozókat;
- ellenőrzi a Helsinkiből kapott kódolt profilokat;
- beépíti a profilokat a megfelelő adattár visszakereső rendszerébe;
- feldolgozza a bejövő szalagokat;
- az outputot megküldi a helsinki központnak;
- a szolgáltatást leszámolja a helsinki központnak,

A helsinki központ

- piackutatást végez és tartja az ügyfelekkel a kapcsolatokat;
- megfogalmazza a profilokat;
- kódolja a profilokat;
- a listákat (output) hetenként szétküldi;
- biztosítja a dokumentum-hátteret;
- számláz a felhasználóknak.

A szolgáltatás iránt leginkább az ipari vállalatok érdeklődnek (a felhasználók 54%-a). Az SDI-szolgáltatás jelenleg 14 adattáron alapul s a profilok többsége egynél több adattáron fut.

Ez a munkamegosztás természetesen megtakarítást eredményez a helsinki központnál. A közvetítő intézmény létét több szempont indokolja: a használó számára jó, ha viszonylag közel és anyanyelvén tárgyalhat az összekötővel, a dokumentumok biztosítása is gyorsabb és egyszerűbb így. A piackutatás és a felhasználók képzése csak közvetítő útján oldható meg gazdaságosan.

Retrospektív keresésre a svéd és dán intézmények mellett alkalmanként brüsszeli közvetítéssel a kaliforniai Lockheed rendszert is igénybe veszik, bár itt a vonalköltségek igen magasak.

A „parazitizmus” mellett a helsinki központ – elsősorban képzési és bemutatási célokra – fenntart egy on-line rendszert az INIS kumulált szalagjai alapján.

/Tidskrift för Dokumentation, 31. k. 1. sz. 1975. p. 19–21./

* * *

Sárdy Péter

A Regensburgi Egyetemi Könyvtár első tapasztalatai a mikrofilmplap katalógusokkal

Az Egyetemi Könyvtár 1974 májusában döntötte el a COM katalógus kiadását, miután hosszas megbeszéléseket folytattak COM vállalatokkal, és programtechnikai

előkészületek történtek. A kultuszminisztérium megmondásai és a kezdet nehézségei késleltették a katalógus megjelenését 1974 decemberéig. Az első összesített katalógus példány december 17-én jelent meg, majd január elején a többi másolat.

1975. márciusában, a második összesített katalógus kiadása sem volt még problémamentes. A 83 mágnesszalag tekercsből nyolcat újra kellett készíteni, egyet pedig csak a második generációból lehetett filmezni.

A felmerülő hibák okát nem lehetett egyértelműen megállapítani. Egy részük a mágnesszalag gyártási hibájából származott. A hibák általában csak a nagy tömegű adat esetében jelentkeztek.

A szervíz-szerződés értelmében a FEG (*Flug-Elektronik Gesellschaft*) viseli az anyag és karbantartási költségeket a hibájukból elveszett adatokért. Ha nem tudják a vállalt határidőt betartani, akkor az Egyetemi Könyvtár jogosult a filmezést más vállalatnál elkészíttetni.

A GAF cég 20 olvasókészüléket szállított (GAF 7800) 1975 márciusában, és további 10 NCR, 10 Kingcom készülék is beérkezett. A bérleti díj gépenként és havonta 31,40 DM.

A felhasználók a mikrofilmplap-katalógust meglepően pozitívan fogadták, ami érthető, mivel kezelése nagy kényelmet jelent. Nincs eldöntve az a probléma, hogy a zöld, vagy a szürke színű képernyő előnyösebb a szemnek. Egyesek szeme a zöldre, másoké a szürkére érzékeny, a többségnek azonban mindkét szín megfelel.

A katalógus-másolatok számának szükségtelen megemlése miatt úgy helyeztek el négy olvasókészüléket, hogy a középpontban felállított forgatható mikrofilmplap-tároló ülve elérhető legyen. 283 filmplapból álló katalógusnál kevés a valószínűsége annak, hogy azonos filmplapot többszörösen igényelnek.

A filmképen látható írás minősége a 48-szoros kicsinyítés ellenére kifogástalan. Az esetleges előhívási foltok, vagy élettenségek nem befolyásolják az olvashatóságot. A katalógusok intenzív használata ellenére sem tűnnek el a filmplapok.

A katalógus egyes részeiből szükséges papírnagyítások készítése egyelőre csak nehezen oldható meg, mert a rendelkezésre álló Fuji nagyítógéppel csak 24-szeres nagyítások készíthetők. Kívánatos lenne egy olyan nagyítógép, amelyet a felhasználók maguk egyszerűen kezelhetnének.

Az első tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a mikrofilmplap-katalógusra történő átmenet a könyvtárosok és a felhasználók részéről egyaránt surlódásmentesebben ment végbe, mint annak idején a kötetkatalógusok bevezetése.

/ABT Informationen, 1975. 17. sz. július 15. p. 20–23./

Gara Andor